

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор по право” по професионално направление 3.6. Право/ Наказателно право

Автор на дисертацията:

Мирослава Борисова Манолова

Тема на дисертацията:

„Престъпления с наркотични вещества и прекурсори”

Рецензент:

проф. д-р Румен Илиев Марков

Докторантът Мирослава Борисова Манолова е родена на 12.08.1973г. в гр. Пловдив. През 1995г. завършва Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. От юни 1997г. до февруари 2000г. е следовател в Столична следствена служба. През март 2000г. започва преподавателската си кариера като редовен асистент в катедра „Наказателноправни науки” на Юридическия факултет на Софийския университет. През 2004г. е избрана за старши асистент, а през 2009г. - за главен асистент. На 15.04.2014г. е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка в същата катедра.

От 2005г. до август 2006г. работи като гл. юрисконсулт в Министерство на културата. От септември 2006г. е съветник в дирекция „Законодателна дейност” на Народното събрание.

Дисертационното изследване е посветено на безспорно актуалната тема за престъпленията с наркотични вещества и прекурсори. Дългогодишният практически опит на гл. асистент Манолова като следовател и съветник в парламента ѝ дава възможност да открие действителни и значими проблеми, изискващи научна разработка. Тя отлично познава вътрешната и международната законодателна уредба и правото на Европейския съюз в областта на наркотрафика, застъпените становища в теорията и съдебната практика. На тази основа успява да изгради правилна и логична структура, която цялостно обхваща темата. Дисертацията е в обем 230 страници, включително съдържание и списък на използваната литература – 36 библиографски източника. Съдържанието е организирано в увод, три глави и заключение.

Параграф първи на глава първа ”Развитие на наказателноправната уредба на престъпленията с наркотични вещества и прекурсори” съдържа исторически бележки за употребата и разпространението на конопа, халюцигените, сънотворния мак, кокаина като част от развитието на човешката цивилизация за да бъде по-добре разбрано и оценено наказателноправното отражение на дейностите с наркотични вещества. Във втория параграф се разглежда наказателноправната уредба на престъпленията с наркотични вещества и прекурсори в международното право и правото на Европейския съюз. Детайлно са анализирани трите международни конвенции – Единната конвенция по упойващите вещества от 1961г., Конвенцията за психотропните вещества от 1971г. и Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи и психотропни вещества от 1988г., както и Рамково решение на 2004/757/ПВР на Съвета от 25 октомври 2004г. и други актове на наказателното право на Европейския съюз. Прави се извод, че нашата наказателноправна уредба е съобразена с международните стандарти (с.29), но не напълно с наказателноправния режим на ЕС (с.33). В третия параграф развитието на вътрешната наказателноправна уредба се разделя на четири периода - преди 1968г., от 1968г. до 2000г., от 2000г. до 2006г. и след това. Установява се липса на общ поглед и непоследователност на нашия законодател (с.50).

В глава втора „Правна уредба на престъпленията, свързани с незаконния трафик на наркотични вещества и прекурсори” се разглеждат същинските наркопрестъпления. В параграф първи са разкрити детайлно

обективните и субективните признаци на съставите на престъпления по чл. 354а НК при съпоставка с международните конвенции и Рамковото решение на ЕС и през призмата на критичен анализ на съдебната практика. Особено внимание е отделено на формите на изпълнителното деяние по основния състав в ал.1, които са извършени с цел разпространение (с.57-71). Предлагат се промени в НК като се диференцира наказателната отговорност чрез установяване на основен състав с предмет рискови наркотични вещества и квалифициран – за високорискови (с.72), формулира се нов състав, когато не се цели разпространение на наркотика и се обосновава изключването на наказуемостта, ако деецът е зависим и количеството е за еднократна употреба (с. 96-97). Когато предметът са прекурсори или материали или съоръжения за производство на наркотици аргументирано се предлага инкриминиране само на някои деяния (с.121), за разлика от стремежа за максимално разширяване на обхвата на наказателната отговорност за престъпленията с предмет наркотични вещества и техни аналози (с. 118). Във втория параграф основно внимание се отделя на участието в организирана престъпна група, която си поставя за цел извършването на престъпления, свързани с наркотици по чл. 354в, ал.2-4 НК. Направена е съпоставка с престъпното сдружение по чл. 321,ал.3, преследващо също такава цел, наред с някои други. За да се избегне припокриването на състави, визиращи едни и същи, но различно наказуеми престъпления, се прави предложение за промени в чл. 321,ал.3 НК. Така се систематизират на едно място престъпленията с наркотични вещества и прекурсори (с.134). В третия параграф се обосновава промяна на систематичното място на контрабандата на наркотични вещества, прекурсори, материали и съоръжения за производство на наркотици по чл. 242,ал.2,3 НК, която да бъде уредена като общоопасно престъпление и извеждането на маловажните случаи от сферата на административната отговорност с отмяната на чл.242, ал.6 НК (с.141-146).

В параграф първи на глава трета „Правна уредба на други престъпления с наркотични вещества и наркотични растения” детайлно се анализират съставите на престъпленията, свързани с употребата на наркотици по чл. 354б, ал. 1- 4НК (с.156-183). В другите два параграфа на главата се изясняват съставите на престъпленията, свързани с нарушаване на установените правила за извършване на дейности с наркотични вещества (чл. 354а,ал.4 и чл. 354б,ал.5,6 НК) и засяване и отглеждане на наркотични растения (чл. 354в,ал.1,5 НК). Счита се, че е подходящо

нарушаването на правилата, свързани с наркотични вещества да се санкционира по административно-наказателен ред (с. 193-194), както и възстановяване на старата редакция (до2006г.) на разпоредбата на чл.354б,ал.5 НК, като предписването на лекарствата следва да е извършено без да е било необходимо (с.197-198).

По своя обем, структура, съдържание, както и с оглед на критичната интерпретация на съдебната практика, дълбочината на научните анализи и изводи и приведената аргументация, дисертацията напълно отговаря на изискванията като монографично изследване.

Дисертацията е разработена на високо научно ниво. Използвайки творчески достиженията на наказателноправната наука и богатството на съдебната практика докторантът привежда убедителна аргументация в подкрепа на застъпените становища и за оборване на критикуваните мнения при коректен тон на научната полемика. Многобройните сравнителноправни и правноисторически екскурси не са самоцелни. Те са удачно използвани за успешната реализация на поставената цел – комплексното изследване на теоретичните и практическите въпроси на наказателната отговорност за престъпленията, свързани с наркотични вещества и прекурсори.

Дисертацията е първото в българската наказателноправна теория цялостно и системно изследване на престъпленията, свързани с наркотични вещества и прекурсори със следните приноси:

а) пълен и задълбочен анализ на съставите на престъпленията, свързани с наркотични вещества и прекурсори при съпоставка със съответстващите норми на международното право и правото на Европейския съюз;

б) прецизно отграничаване и изясняване на съотношението между съставите на тези престъпления, както между тях и съставите на сходни престъпления;

в) основателните конкретни предложения за промени в НК. По същество *de lege ferenda* убедително се обосновава и предлага цялостен системен модел на престъпленията, свързани с наркотични вещества и прекурсори.

Развива се на по-високо ниво диференциацията на наказателната отговорност в съответствие с основни приципни положения на нашето наказателно право – наказанието по НК като крайно средство за противодействие на общественотоопасните деяния, съответствие на наказанието на тежестта на престъплението и др., като се отчита и разликата в предмета на отделните престъпления.

Изключва се, при посочените по горе предпоставки, наказуемостта за придобиване и държане без надлежно разрешение на наркотични вещества или техни аналози, когато не са предназначени за разпространение (чл.354б,ал.3). Предложената подсистема на поощрителни норми правилно се основава на принципа на обусловеност на обема на поощрението от полезността на последващото правомерно поведение, в зависимост от обстоятелството дали предотвратява или само ограничава настъпили вредни последици.

Контрабандата на наркотични вещества, прекурсори, материали и съоръжения за производство на наркотици се включва в системата на разглежданите престъпления. Същевременно се ограничава обхвата на приготвянето към контрабандата на такива вещества и материали.

Разбира се бихме могли да направим и някои критични бележки и препоръки.

Неправилна е тезата, че приготвянето по чл. 356а и чл.242, ал.9 НК „е наказуемо като отделно, самостоятелно престъпление” (с.59,66,116,153 и с.22 и 30 от автореферата). Не само ненаказуемостта, но и наказуемостта е стадий (правилно на с.64) в осъществяването на престъпление, извършвано с пряк умисъл. Наказуемостта е различна от състава на подготвяното престъпление, е несамостоятелна престъпна дейност.

На с.62 правилно се приема, че като упражняване на фактическа власт, държането на наркотично вещество предполага преди това придобиването му. Но за да не се „поставя под съмнение смисъла от самостоятелното съществуване на придобиването”, което веднага да преминава в държане, ми се струва, че при дефинирането на държането, следва да се допълни, че то обхваща някакъв период от време – кратък или продължителен, като за него не е достатъчно само моментното

упражняване на фактическа власт върху наркотика, имплицитно съдържащо се в придобиването.

Не съвсем прецизно е разбирането за „сдружаването с цел бъдеща престъпна дейност като предварителен умишлен стадий при осъществяването ѝ” или за участието в престъпно сдружение „като особена форма на подготвителен умишлен стадий” (с. 128-129). Членуването в престъпното сдружение е форма на предварителна престъпна дейност, но не е „стадий”, а „автентично” самостоятелно престъпление, различно от приготвянето и въобще от стадийте.

Разпоредбата на чл. 354б,ал.2,т.1 НК инкриминираща склоняването или подпомагането на малолетен, непълнолетен или невменяем към употреба на наркотични вещества не разкрива особени проблеми. Докторантът би трябвало много по-категорично да заеме изразената от него позиция за специален състав, без който деянието ще остане ненаказуемо, вместо колебливото примиряване на две не дотам основателни становища, изразени по повод на сходното престъпление – склоняване на такива лица към самоубийство.

Приведените на с.163 съображения по-скоро водят до извод за алтернативност на съпоставяните състави, а не до това, че „съставът на чл. 354б,ал.1,пр.2 се явява специален по отношение на този по чл.354а,ал.1,пр.5 НК”.

Според мен съставът на чл. 354б,ал.3 НК визира умишлено престъпление и е специален по отношение на състава на умишленото убийство по чл. 115 НК (когато получателят не съзнава смъртоносното количество на наркотичното вещество). При това не приемам тезата за посредствено извършителство на убийство.

Разбира се критичните бележки не могат да променят отличното впечатление от дисертационния труд и високата оценка, която заслужава. Дисертацията притежава достатъчно достойнства, за да мога убедено да дам следното

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

Предвид изпълнението на изискванията, предвидени в чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на основание на разпоредбата на чл. 10, ал. 1 от същия закон давам

положително заключение за присъждане на Мирослава Борисова Манолова на образователната и научна степен „доктор”.

август 2014г.

Рецензент:

(проф. д-р Р. Марков)